

ماموستا ناصري سوبحاني

نويز

منتدى القراء الثقات

www.iqra-ahlamontada.com

حقيقهت و حيكمه ته كاني

زنجيره ي بهر همدمه كاني ماموستا ناصري سوبحاني

دوژگان بهر همد م يو بلا وگر دنمودن بهر همد كاني سوبحاني

جايي سيبهه ۱۳۳۵ لک ۲۰۱۳

بۆدبەزاندنی چۆرەها کتیب: سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

تەسبیل انواع الکتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پەراي داتلود کتایبای مختلف مراجعە: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

www.lqra.ahlamontada.com

www.lqra.ahlamontada.com

للکتب (کوردی ، عربی ، فارسی)

حقیقت و حکمه ته کانی

ده زکامی به رهم

بۇيالاۋ كۆندە ۋەي بەرھەمە كاتى سويىخانى

dazgaibbarham@hotmail.com
www.facebook.com/DazgalBarham

بابہت، نوپژ حەقیقەت و حیکمەتەکانی

نووسینی: م. ناصری سوڀحانی

چاپ و دیزاین: ناومندی راگه یاندنی ئارا

نۆبەى چاپ: سېيەم - ۲۰۱۳

له بهر پوه بهر ایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه گان

ژماره ۴۹۵ ی سالی ۲۰۰۶ ی پیچ دراوه

مالی له چاپدانده ی نهم بهرهممه پاریژراوه بو دهزگای (بهرهم)

پیشه کی چاپی سییه م

ئەم نامیلکه کورت و پوخت و به پیتە، به شیکه له کتیبە پر به ره که ته که ی (به ندایه تی)، له سالی ۲۰۰۷ دا چاپی یه که می کراو، له ماوه ی که متر له سالی ک چاپی دووه میشی کراو، نوسخه ی له سالی ۲۰۰۸ وه له بازاردا نه ما.

ئیمه له ده زگای به ره م له بهر نه وه ی بهرده وام کتیبی (به ندایه تی) مان چاپ ده کرده وه، ئەم نامیلکه یه مان به پیویست نه بین، به لام دواتر ده رکه وت لاوان - به تایبه تی قوتابییه به ئیمان و دلگه رمه کانی زانکو و په یمانگاو ئاماده ییه کان - بهرده وام داوی ده که ن، بۆیه ئەم چاپی سییه مه یشمان خسته وه بهرده ستی تامه زروییانی نوێژ.

خوینه رانی خۆشه ویست! ئەم نامیلکه یه تۆشه ی گیان و، پێنیشانده ری چوونه حزووری خوایه. ته نها بۆ

لاوان یان ئەو کەسانە نییه تازە فیڤری نوێژ دەبن،
نەخێر، بۆ هەموومانە، هەموو ئەوانە ی بەلێنی
بەندایەتیمان بە خودا داوه.

مامۆستا ناصەر لەم نامیلکەیەدا فێرمان دەکات
چۆن پیشوازی لە نوێژەکانمان بکەین، کە دەستیشان
کرد بە نوێژ چۆن دەست پێ بکەین و، چۆن تێی
بکەین. کەواتە وانەو بیرخەرەوێکی چاکە بۆ
هەموومان.

بە هیوای گەیاندنی بە هەموو خوشەوێستان

دەزگای بەرھەم

زستانی ۲۰۱۳

پیشہ کی چابی یہ کہم و دووہمی

دمزگای بہرہم

نویژ یہ کہم پایہی سہرہ کی ئیسلامہ، پیناسی
پاستیتی موسولمان بوونی مروّفہ، ریگا و ہوکاری
پہیوہندی بہ ستنی پوژانہی نیوان عہد و
پہرہردگارہ، ہل و فرسہتی لہ خوا پارانہوہو
گہ یاندنی داواکاریہ گرنگہکانی مروّفہ بہخوای خاوەن
و بہ دەسلالت، ہرہوہا ویستگہی نویکردنہوہی
دروشمی بہندایہتی و (دوپاتکردنہوہی پەرستش) و
(پشت بہخوا بہستن)...

ماموستا ناصری سوبجانی یہکیکہ لہو زانا
بلیمہتانہی لہ ژبانی پوژانہی خویدا ئہم واتایانہی لہ
نویژہکانیدا بہرجہستہکردبوو، بویہ لہ نووسین و
وانہکانیشیدا سہرکہوتوانہ دەیتوانی قسہ لہسہر نویژ
بکات و، لہ کہنار (حوکمہکان) یدہا، زۆربہ جوانی
(حیکمہتہکان) یشی باس بکات... ئہم نامیلکہیہی لہ

بهردهستی خوینهری به پیزدایه به شیکی سهره کییه له
 کتیه ناوازه که ی (به ندایه تی) - له سهر داوای هه ندی له
 لاوانی دلسۆز - به جیا له شیوه ی ئەم نامیلکه یه دا
 ده یخه ی نه بهردهستی تامه زوویانی خواناسی، تا
 به زیوه ری و ته و اتا جوانه کانی پرۆسه ی نوێژو چوونه
 میحرابی به ندایه تی، خویان بخه ملین و، په یمانی
 به ندایه تی پاسته قینه - که پێگای سهر به رزی
 پاسته قینه یه - له گه ل خوای خویان نوێ بکه نه وه ..
 به هیوای ئەوه ی دل و میشکیان هاوه لی خویندنه وه بی
 و، وه ک ناوازه ترین دیاری بیده نه دهسته
 هاوه لانیشیان.

دهزگای به رهه م

پایزی ۲۰۰۷

پوخته يه ك دهر باره ی
حه قیقه متی نو یژ و حیکمه ته گانی

گه وره ترین کرده وه یه ك ئینسانی موسولمان ده بیئ
ئه نجامی بدا (نو یژ) ه. عیباده ت و به نده یی مانای
ئه وه یه ئینسان له زیانیدا بۆ ئه وه ی به ره و پیگه یشتن
بپوا، بۆ ئه وه ی ئیسلاحي خۆی بکا، ده بیئ به پیی
فه رمانی خوا له نیعمه ت و ئیمكاناتی بۆی ئاماده
کردوه ئیستیفا ده بکا..

ئینسانیش کاتی که خۆی ناسی و زانی مه خلوقیکه
ئاماده یی هه یه بۆ ئه وه ی ئیسلاح بیئ و بچی به ره و
ته واو بوون. هه روه ها زانیشی که ئاسمانه کان و زه وی و
ئه وه ی تیا یاندا یه هه مووی نیعمه ت و ئیمكاناتن،
له به رده ستیا دانراون، بۆ ئه وه ی که لکیان لی وه رگری
بۆ ئه و کاره، واته: خوا ئه ناسی به وه که (رحمن و
رحیم) ه، میهره بانه، هه میشه ش ره حم ئه کا به

بەندەکانی خۆی، ئەوەی که پێویستیانه بۆیان ئاماده ئەکا، ئەوەی کۆسپ و گرفتیشە لەسەر رێیان لای ئەبا.. دیاره بێهودە ئەم کاره ناکا، ئەوە که ئینسانی دروست کردووه، بۆ ئەوەی بهرەو کهمال بپوێ، ئەو ئیمکاناتهشی له بهردهستیا قه رارداو، تهنه هه ر ئەوه نیه، هه تهن رۆژیکیشی داناوه بۆ ئەوەی له ئینسان پرسیار بکا: که چی کردووه و چی نه کردووه؟

که وابوو خوای گه رده خاوه نی دواپۆزیشه، خاوه نی رۆژیکه ئینسان جهزای کرده وهی خۆی وه رئه گرێته وه. کاتیک خوا ئاوا ناسرا که (رحمن) و (رحیم) و (مالک یوم الدین)ه، ئیتر ده روونی ئینسان -ئهو ئینسانه ی ئاوا نه یناسی- پڕ ئه بی له (ئومید) و له (ترس) به رامبه ر خوای گه رده . ئەوهش هه لی ئه نی بۆ ئەوهی په یمانی بهنده یی له گه ل خوا بیهستێ، بۆیه ئیتر روو ده کاته خوای خۆی و ده لی: ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ﴾ .. دیاره له به ر ئەوهی که ناتوانی به ک هه نگاو به بی کۆمه کی ئەو هه لگرێ، داوای کۆمه کیشی لی ئەکا، په نای پی ئەباو هاواری لی ئەکا، که بیته به هاواریه وه کۆمه کی بکا،

بۆ ئۇ ۋەي بىتوانى عىبادەت و بەندەيى بكا، بۆيە پاش
ئەۋە دەلى: ﴿وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾.

جا لە بەرئەۋەي ئىنسان سەرى لى نە شىۋى لە ھاۋار
كردن و داۋاي كۆمەك كردنا، لە بەرئەۋەي ھەركەس بە
مەيلى خۆي رىگايەك بۆ خۆي ھەلنە بىزىرى، يەككى بە
ھەلسانەۋە، يەككى بە دانىشتن، يەككى بە پاكردن، يەككى
بە خولان بە دەۋرى خۇيا، يەككى بە مات بوون، يەككى
بە قال كردن، ھەركەس بە جۆرى دەست نەكا بە
ھاۋار كردن و داۋاي كۆمەك كردن، بۆ ئۇ ۋەي ئەۋە
روونەدا، خوا خۆي بە پرەحمەتى خۆي، باشتىن
چەشنى دوعاۋ پارانەۋە ھاۋار كردنى بۆ ئىنسان ديارى
كردوۋە، رۆشنى كردۆتەۋە كە چ جۆرە ھاۋار كردن و
دوعا كردن و پارانەۋە يەك لە گشت جۆرەكانى تر
باشترە، واجبى كردوۋە لە سەر ئىنسان كە ئاۋا
بىپايتەۋە، ئەۋ پارانەۋە يەش كە لە ھەرچى دوعاۋ
پارانەۋەي ترە باشترە، نوپۆرە.

نویژ عه ره بیه که ی (صلاة) ه . (صلاة) به واتای
 دوعاو پارانه وهیه، داوای شتی باشکردن، له خوا کۆمهك
 خواستن، بۆ ئه وهی کۆسپ و گرفت له سهر پێ لا بیا .
 کاتی ئینسان بریار نه دا ریگای بهنده یی خوا،
 ریگای ئیمان و عه مه لی صالح، بگریته بهر، چاره ی نیه
 غه یری ئه وهی له خوا داوای کۆمهك بکا، جا خوا خۆی
 فهرمویه تی به و جوړه داوای کۆمهك لێ بکه ن (نویژ
 بکه ن).

جا له بهر ئه وهی بهنده یی و عیبادت به دوعاو
 پارانه وهیه، له بهر ئه وه یه که م کرده وه یه ك که ئینسانی
 (مؤمن) ئه بێ نهجامی بدا نویژه .. بۆیه هه میشه له
 هه موو کتێبه کانی خوای گه ورده دا، له زه مانێ هه موو
 پیغه مبه ره کانی خوادا (عليهم صلوات الله وبرکاته)،
 نویژ فهرزو واجب بووه له سهر موئینه کان .

ئیترا له هه ر زه مانیکه چۆن بووه ؟ ئه وه گرنگ نیه،
 به لام ئه وه نده یه قینه قورئان باسی نه کا که له هه موو
 ده ورو زه مانیکه نویژ هه بووه، هه ر به و بۆنه یشه وه
 له سه ره تای ئه و زه مانه وه که قورئان هاته خواره وه -

هەر له (مهككه) دا - دهستوری نوێژکردنیش هاته
خوارهوه و فه رزكرا له سهر پێغه مبهري خوا و له سهر
موئمينه كان كه نوێژ بكهن

ئهبه ته نه به و شيوه يه كه ئيستا هه يه، ئه مه دواتر
واي لي هاتوو به لام له پيشا دوعاو پارانه وه نوێژ
به چهند چه شن و شيوه يه كه هه بووه، هەر له سهره تاي
ده عوه ت و بانگ كردن بۆ ريگه ي خواوه، پێغه مبهري
خوا خه ريكي نوێژو دوعاو پارانه وه بووه..

شتيكي زۆر روونه نوێژ - كه دوعايه - لازمه و
پيويسته بهر له هەر كرده وه و كاريكي تر ئه نجام
بدری به بي نوێژ ئينسان ناتواني ريگاي بهنده يي
خوا بگري

له بهر ئه وه پيويسته له سهر موسولمان دواي
ئه وه ي ئيمان و باوه يي دروست بوو - وهك باس كرا -
دواي ئه وه كه ئه يه وي دهست بكات به ئه نجام داني
كرده وه چاكه كان، پيويسته له سهر ي پيش له هه موو
شت بزاني نوێژ چي يه ؟ پاشان نوێژ بكا، هەر له
ئيستايشه وه بليين كه نويزيك نويزه ئينسان لي حالي

بئو بزانی چی ئەکا؟ چی دەلی؟ بەی لئحالی بوون و
 بەی دەرکردنی مانای نوێژ، کەلکی وای لئ ناباو
 ئیستیفادهی وای لئ ناکا، بەداخهوه ئەو کردهوه
 گەورهیه، ئەو شتە گرنگە، زۆربهی موسولمانان بەی
 ئەوهی فەهمی ماناکە بکەن، بەی ئەوهی بزانی
 چیە؟ ئەنجامی ئەدەن. بۆیه زۆر ئیستیفادهی نەبووه و
 نیەتی.. کەسی وا هەیه هەشتا ساڵە نوێژ ئەکا بەلام
 ئەخلاق و خوورەو شتە نالەبارەکانی هەر ماون، هەر
 بەوهشەوه ئەمری.. کە ئەگەر نوێژی بە دەرو
 فەههوه بکردایە، بیزانیایە چی ئەکا، حەتمەن ئاوا نە
 ئەبوو.. خوا ئەفەرموی:

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾ واتە: بە
 دانیایی نوێژ ئینسان مەنە ئەکا و ئەیگیرێتەوه
 لەهەرشتی کە ناپەسەندە و مۆنکەر و دەکرێتەوه.

دەی کەسانی کە زۆر زۆر نوێژ ئەکەن و دوا
 ئەوهیش هەر کردهوهی ناپەسەند ئەنجام ئەدەن،
 دیارە ئەوه نوێژەکیان نوێژ نەبووه. پێویستە لەسەر
 هەر موسولمانێ کە ئەتوانی ئەم راستییە روشن

کاته وه بۆ خه لکی، مانای نوێژیان پێبگهیه نئ، بۆیان
باس بکا.

باس بکا که (قیام) و وهستان له حزوری خوادا
بۆچییه؟ (رکوع) و چه مینه وه بۆچییه؟ (سجود) و
کړنوش بردن بۆچییه؟ (دانیشن) له ته شه هوددا
بۆچییه؟ سوره تی فاتحه بۆ ئه خوینری؟ مانای
چییه؟ (تحيات) بۆ ئه خوینری و مانای چییه؟
ههروه ها هه رشتیکی تر که له نوێژدا ئه نجام ئه درئ،
چییه و بۆچییه؟ فهرزه له سه ره ره موسولمانیکیش
پیش له هه رشتیکی تر هه ولّ بدا بۆ ئه وهی مانای نوێژ
فیڕ ببی و، بزانی نوێژ چیه؟ به زانینه وه نوێژ ئه نجام
بدا.. ئه وانهش که منالیا هه یه و ئه یانه وی مناله کانیا
فیڕی نوێژ ببن، با ئه وه بزانی که واجبه له سه ریا له
پیشا نوێژه که یان پئی فیڕ بکه ن، مانای نوێژه که،
هه قیقه تی نوێژه که. جا ئه و کاته پتیا ن بلین نوێژ
بکه ن، ئه گه ر به دوو سالی ش فیڕی مانای نوێژه که
بووه با بکه ویته دواوه ئه وسا نوێژ بکا..

خواتنه فرموي: له کاتيکا هه واستان جه م نيه و
هوشتان به خوتانه وه نيه، نازانن نه گه ر نويز بکه ن چي
نه لئن، هه قتان نيه نزيکی نويز بکه ونه وه:
﴿لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا
تَقُولُونَ﴾. عالمه کان له ته فسیره کانيندا باسيان
کردوه: نه مه بؤ نه وه يه هه رکه سيک له حاله تيکا بي
که هوشي به لای نويزه که وه و به لای نه و شتانه وه له
نويزه که يا نه يانکا و نه يانلي، نه بي، نيجازه ي نيه
نزيکی نويز بکه ويته وه .. چ که سي که مه ستي شه راب
بي، چ که سيکی تر که هه واسی جه م نه بي و، هوشي
له سه رخوي نه بي .. هه رچونيك بي ته نها له کاتيکا
جائيزه و دروسته نينسان نزيکی نويز بکه ويته وه، که
هوشي به خويه وه بي، بزاني چي نه کاو چي نه لي.
دياره که سي ماناي نويزه که نه زاني له مه ستيش
خراپتره ..

حالی ئینسان و حەقیقەتی نوێژ:

جا با باس لەو بەکەین کە حەقیقەتی ئەوشتانە
لە نوێژدا ئەنجام ئەدرێن چێن و چۆن؟ ئینسان ئەبێ
بە چ حالیکەوێ خەریکی نوێژکردن بێ؟

ئەو بەرەبەیانە، فەجر بوو، نوێژی بەیانی هاتۆتە
پێشەو، قەرارە ئینسان بەوێ زانیبێت کە رۆژ
دەستی پێ کردوو، لەخەو خەبەری بووبێتەو.. کە
لەخەو خەبەری بوو ئەبێ بیری ئەو بەکاتەو ئەو
رۆژیکێ تر دەستی پێ کرد، ئەم ئینسانە کە بەندە
خوایە دەبێ ئەمڕۆیش وەک رۆژانی تر بەندەیی بۆ خوا
بکا، یا ئەگەر یەکەم رۆژی بەندەیی بە دەبێ دەستی
پێ بکا و خەریکی عیبادەت و ئیتاعەت و فەمانبەرداری
خوا بێ.. ئا ئەو یەکەم شتیکە کە دەبێ بە دلی
ئینسانا بێت، کاتیکی کە خەبەری دەبێتەو و لەخەو
هەڵدەستی.

دیارە ئەم بەندەیی و ئیتاعەتە بەبێ پارانەو دوعا
ناکرێ، بۆیە دەبێ بە شوێن ئەو دا زوولە بیری
ئەو دا بێ کە بپوا لە خوا بپاڕێتەو، دوعا بکات، نوێژ

بکات، که خوا کۆمه کی بکات بۆ ئه وهی بتوانی
به ندهی بکات..

جا هه لئه سێ و ئه پوا.. به لام نهك هه روا به شل و
شیواوی، به بی ئاماده نه کردنی دیمه نی دهره وهی، یان
ئاماده یی دهره ونیی. نه خیر، ئه بی پوا نه گه ر
پیسیه کی پێوه یه لای بیا، خۆی پاک بکاته وه و
لیباسی جوان بکاته به ری. جێهك که قه راره
به سه ری وه نوێژ بکا پاک و ته میز بی، هه روه ها چۆن
ئینسان ئه پواته مه جلیسیك، نایه ویت له و مه جلیسه دا
ناموخته ره م بێت و خه لك به چاوی سووك ته ماشای
بکه ن، ده ستێك ئه هێنێ به سه روو رووی خۆیا و ده م و
چاوی ئه شواو، خۆی پاكوخاوی ئه كا..

بۆ نوێژیش ئه بی پوا ده م و چاوی بشوا،
ده سه گانی تا ئه نیشکی بشوا، ده ستی بکیشی
به سه ریا، سه ری نه گه ر تۆزو شتی پێوه یه به و ده ست
به سه را کێشانه پاکی بکاته وه.. پێیه گانی تا قاپکی
بشوا، دواي ئه وه پوا پوو بکاته ئه و ماله ی خواي
گه ربه له زه ویدا قه راره و ده ستوری داوه که بینا بکری

بۆي، ئەو ۋەك پايتەختى خۋاي گەرەيە لەسەر
 زەوى، چونكە خوا حاكم و فرمانرەواي ئىنسانە،
 ئەو ۋەش پايتەختەكەيە، جا ئەگەر ئىنسان ناتوانى
 لەگەل خۋاي خۇيدا رووبەروو بىي - چونكە نايىبىنى و
 ئەو ۋەك حاكمىك لە حاكمانى بەشەرى نىيە - با روو
 بىكاتە ئەو مالە - روو بىكاتە ئەو پايتەختە، ھەر ۋەك
 چۆن ئەوانەي وا بەندەي حاكمەكانن روو ئەكەنە
 پايتەختەكانيان و ئەيانكەنە قىبلەي دلى خۇيان .. (بلا
 تشبىيە، والله المثل الأعلى).

با ئىنسانى كە بەندەي خوايە روو بىكاتە پايتەختى
 خۋاي گەرە - كە كەعبەيە و وا لە مەككەدا - روو بە
 ئەوي بوەستى. جا ھەركات كاتى نوپۇز ھاتە پىشەو ۋە
 خۇي ئامادە كرد، بە دەست و دەم و چاوشۇردنەكەي
 - بە دەست نوپۇز گرتنى - و پاش كردنە بەرى پۇشاكى
 جوان و پاك و، پاكبۈۋنى لاشە و جل و بەرگ و جىي
 نوپۇزەكەي، ئەو جا رووي ئەكاتە كەعبە و مالەكەي خوا،
 بە و جۆرە ھەم رووي دەرەو ۋەي و ھەم ناو ۋەي ئامادە
 دەبى بۇ ئەو ۋەي دەست بىكات بە نوپۇز كردن.

مانای حەقیقی (الله اکبر)

دیاره گومپایی و ئینحرافی زۆریک له خەڵک ئەوەیە
که غەیری خویان کردووه به فرمانپه‌واو فریادپه‌سی
خۆیان، ئەوەش که ئه‌بێ به کۆسپ له سه‌ر ریی
ئینسانا و ناهێلی به‌نده‌یی موخڵیسانه‌ی خوا بکا، ئەو
فرمانپه‌واو ده‌سه‌لاتداره‌ زالمانه‌ن. هه‌روه‌ها ئەوانه‌ی
وا سه‌ر له خەڵک ئەشیۆین و، خۆیان ئەکه‌ن به
واسیته‌ و هه‌سیله‌ له به‌ینی خەڵک و خوادا، جا بۆ ئەوه
که ئینسان له ده‌ست ئەوانه‌ رزگاری ببێ، ئه‌بێ به‌یادی
خواوه‌ ده‌ست پێ بکا، به‌ سکاڵا و دوعا و نوێژکردن.
چۆن؟

سه‌ره‌تا بیرێ ئەوه‌ بکاته‌وه‌ ئەم خەڵکه‌ی وا
سه‌ریان لێ شیواوه‌ ئەچن به‌نده‌یی بۆ ئەو تاغوت و
حاکمه‌ زالمانه‌ ئەکه‌ن، ئەوانه‌ی سه‌ریان لێ شیواندوون،
ئهمانه‌ کردوویان به‌ فریادپه‌سی خۆیان، له‌وانه‌ی وا
درۆزن و به‌ناحه‌ق خۆیان ئەکه‌ن به‌ واسیته‌ له‌ به‌ینی

خه لک و خوادا. بیری ئه وه بکاته وه خه لکی وا ئه زانن
 ئه مانه ده سه لات و گه وره یی به کیان هیه به یه
 که وتوونه ته شوینیان.

ده ی نه میش که رووی کرده خوا بیری ئه وه
 ئه کاته وه که خوا گه وره تره له وانه، گه وره تره له
 هه رچی حاکم و ده سه لاتداره، گه وره تره له هه رکه سیك
 خه لکی وا ئه زانن ده سه لاتیکه هیه به فه رزی
 ئه وه میش که سیکی تر غه بیری خوا ده سه لاتی بیی - خو
 خوا ده سه لاتدارترو گه وره تره، بیری ئه مه ئه کاته وه،
 ئیتر ئه وان له به رچاوی ئه که ون، له به رچاوی ون ئه بن و
 هه ر خواجه که حازره و رووی دلی هه ر له و ئه بی، هه موو
 شتیکی جی هیشتوووه و رووی کردۆته خوا. جا ئیتر
 ناماده یه بو ئه وه ی نوێژ بکاو بپارێته وه، وه ک
 ئه فه رموی: ﴿وَذَكِّرْهُمْ بِرَبِّهِمْ فَصَلُّوا﴾ ئه م ئایه ته به یانی
 خوشبه ختی که سی ئه کا دوا ی ئه وه که هه ره که تی
 کردوو به ره و که مال و عه زمی گرتوو ره یگای به نده یی
 خوا بگری ئیمانی هیناوه، پاش ئه وه یادی خوا ئه کا،
 جا ده ست ده کات به دوعا کردن و پاپانه وه و نوێژ

کردن، سهره تا ئه‌لێ: (الله أكبر)، بیری ئه‌وه ئه‌کاته‌وه
 ئه‌بێ نوێژێک بکا (نوێژێ فەرزی ئه‌و به‌یانێ به‌ وه‌ک
 نمونه). ئه‌لێ: (الله أكبر) خوا گه‌وره‌تره، ئه‌گه‌ر
 حاکمێک، ده‌سه‌لاتدارێک گه‌وره‌ بێ، هه‌رچی بێت، خۆ
 خوا گه‌وره‌تره. که‌وابوو هه‌ر حاکم و ده‌سه‌لاتدارێکی تر
 ئه‌بێ ون ببێت و له‌ دڵ ده‌رکری، چونکه‌ وه‌ختی خوا
 گه‌وره‌تره ئه‌بێ ئینسان هه‌ر رووی دلی له‌و بێت.

دوای ئه‌وه که‌ وتی: (الله أكبر) خوا گه‌وره‌تره،
 ئینجا ده‌ست ئه‌کا به‌ دوعاو سکالاً.. دیاره‌ بۆ ئه‌وه‌ی
 به‌شیوه‌ی باشتەر دوعاو سکالاً بکا، خوا خۆی چه‌ند
 که‌لیمه‌یه‌کی داناوه‌ تا ئینسان به‌وانه‌ دوعا بکا، که‌
 بریتی به‌ له‌و سوره‌ی (فاتحه)یه‌ی مه‌شه‌هوره‌ و هه‌موو
 که‌س خه‌به‌ری لێی هه‌یه، له‌: ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ
 الرَّحِيمِ﴾ تا ئه‌گاته‌ ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا
 الضَّالِّينَ﴾. ئا ئه‌وه‌ گه‌وره‌ترین دوعایه‌که‌ خۆی له‌
 قورئانا ناردوویه‌تی بۆ ئه‌وه‌ی به‌نده‌کانی به‌وه‌ دوعا
 بکه‌ن و بپارێنه‌وه‌ و سکالاً بکه‌ن .. له‌وه‌ش گه‌وره‌ترو
 باشتەر ئینسان ناتوانی دوعا بکا..

کورتە یەك له مانای سورەتی (الْقَاتِحَةِ)

جا له بەر ئەو هی به قورئان خویندن دەست پێ
ئەکا، پێش له وه ئەبێ نوێژخوێن پەنا به خوا بیا
له دەست هەر شەیتان و هەر کۆسپێک، تا بتوانی به
جوانی سکاڵا و دوعاکە ی بکا. که سانیک که خوینده وارن
شتی تر ههیه که پێش له ﴿أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ
الرَّجِيمِ﴾ بیلێن، که سوننه ته و نه گەر که سیک ئەو هه
نه لیت قهیناکا، به لām ئەوه واجبە که له دله وه رووی
کردبیتته خوا، ههروهک که سیک ئەپوا بۆ سه فه ریک ئیتر
هه ر بیری وا به لای سه فه ره که وه و، له هه موو شتیکی
تر - له مال و له منال و له هه موو که س - غافلە، چونکه
ئەپوا بۆ سه فه ر، نوێژخوینیش ئەبێ ئاوا رووی هه ر له
خوا بێ، له هه موو شتیکی تر روو وه ر ئەگێڕی. جا
دەست پێ ئەکا و ئەلێ: ﴿أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ
الرَّجِيمِ﴾ واتە: پەنا ئەبەم به (الله) له شەیتانیک که له

ره حمه تی خوا ده رکراوه و دوور خراوه ته وه. جا لیږه دا
 مه به ست ته نها شه یتانه که وره که - واته (ایلیس) -
 نیه. به لکو هر مه خلوقیک موزاحیمی ئینسان بی،
 نه هیلی ئینسان به نده یی خوا بکا، نه هیلی ئینسان به
 جوانی دوعا و سکا لاو نویژ بکا، نه وه شه یتانه و دووره
 له ره حمه تی خوا. جا کاتی ئینسان په نا نه با به خوا
 نیتړ نه جاتی نه بی له ده ست نه وانه ..

جا په که په که نه م که لیمانه نه وترین، نه بی له
 مانا که یان وردبینه وه، هر که سی که نویژ نه کاو هر
 که لیمه په که له مانه نه لی نه بی مه عناکه ی بیت به دلایا ..
 ﴿اعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ په نا نه به م به (الله)
 له شه یتانی که له ره حمه تی خوا دوور خراوه ته وه.

کاتیک نه مه ی و ت مه عناکه ی بیت به دلایا، جا نه که ر
 نه یتوانی له گه ل و تنی که لیمه که مه عناکه ی بی به دلایا،
 دوی نه وه توژی بویستی و بیر له مه عناکه ی بکاته وه.
 دوی نه وه نه لی :

﴿بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ﴾ بو نه ویش توژی
 نه وه ستی، مه عناکه ی دیت به دلایا، جا نه پروات بو

که لیمه‌ی دوا‌یی .. هه‌روه‌ها تا ئه‌وه‌نده‌ی مه‌عنای
 که لیمه‌کان له دڵیدا جیگیر ئه‌بێ .. دوا‌ی ئه‌وه ئیتر
 ئه‌توانی هه‌رله‌و کاته‌دا که که لیمه‌که دیت به زمانیا،
 مه‌عناکه‌یش بێت به دڵیا.

بۆ که سێکیش که ئیمامه‌ت بکات، باشت‌ر ئه‌وه‌یه له
 جێی ئه‌وه (أعوذ بالله) بڵێ (نعوذ بالله) بڵیت، واته‌:
 هه‌موومان په‌نا ئه‌به‌ین به (الله) له شه‌یتانی ره‌جم کراو
 و دوورخراوه له ره‌حمه‌تی خوا..

دوا‌ی ئه‌وه ده‌ست ئه‌کا به خوێندنی سوره‌ی
 فاتحه. دیاره ئینسان هه‌رکارێک ئه‌کا ئه‌بێ به
 کۆمه‌کی خوا بیکا، خوێندنی سوره‌ی فاتحه‌یش
 کارێکه، ئه‌بێ ئینسان به کۆمه‌کی خوا بیکا، مه‌علومه
 ئینسان نه‌ سوودیکی ده‌ست ئه‌که‌وێ، نه‌ له زه‌ره‌رو
 زیانی نه‌ جاتی ئه‌بێ، ئه‌گه‌ر خوا کۆمه‌کی نه‌کات..

جا که ئه‌یه‌وێ لێره‌دا سوودو نه‌فعیکی ده‌ست
 که‌وێ، له زه‌ره‌رو زیان دوورکه‌وێته‌وه، ئه‌بێ له خوا
 داوا‌ی کۆمه‌ک بکا، بۆیه ئه‌بێ له سه‌ره‌تاوه بڵێ: بِسْمِ

اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ: به ناوی (الله)، میهره بانی به ره حم،
دهست نه که م به خویندنی نه سورته ..

پیشتر وتمان: (رحمان) واته نه وهی خوا هه موو
زاتی ره حمه ت و میهره بانی یه. (رحیم) یش واته:
هه میشه خه ریکی ره حم کردن و سوودگه یاندنه به
خه لک و، زهره رو زیان له سه ریگیان لا ده با.

جا که نه لئ ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ یادی نه و
خوایه نه کاته وه که هه رچی ره حمه ت له لای نه و
هه یه. هه نه وه سوود نه گه یه نی، هه نه وه زهره و
زیان لا نه با .. جا که نه وهی وت، ئیتر ئومید په یدا
نه کا به وهی له خویندنه وهی سورته که دا و له
دوعا کردنه که یدا سوودی دهست که وی و له زهره و
زیان رزگاری بیی، سوودیش نه وه یه که بگات به
خوشبه ختی، زهره و، زیانیش نه وه یه که تووشی
غه زه بی خوا بیی و به ره و گومپایی بره و.

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ واته: ستایش و
قه دردانی بو خوایه ک که خاوه نی خه لکه (خاوه نی
هه موو چیهانیانیه). بو نه وهی مانای (ستایش و

قەدردانى) رۆشن بى ئېي ئىنسان بەۋە بزانى كە ھەر
 خوا ئەتوانى سوود بگەيەنئو ھەرئەۋىش زەرەرۈ زيان
 لا ئەبا، تەنھا ئەۋ بەۋ زاتە بزانى كە دەسەلاتى ھەيەۋ
 سەرەنجامى ئىنسان لە دەستيايەتى، ھەر ئومىدى بەۋ
 بېيت، ھەر ترسى لەۋ بېيت، ھەر فەرمانبەردارىي بۆ
 ئەۋ بكا، ھەر داۋاي كۆمەك لەۋ بكا، ئا ئەمانە ھەموۋى
 بەيەكەۋە ئەبنە ستايش و قەدردانى. ديارە ھەندىكى بە
 دلە، ھەندىكى بە زمانە، ھەندىكىشى بە ئەعزاي
 بەدەنە، بەكردەۋەيە، كە ھەموو ژيانى ئىنسان
 ئەگرىتەۋە. ستايش و قەدردانىي بۆ (اللە) لەبەرئەۋەي
 كە خاۋەنە، لەبەر ئەۋەي ئەۋ شتانە لە دەستيايەتى
 ئەبى قەدردانى لى بكرىۋ، ئىمەش ئاۋا بېناسىن، ئاۋا
 بگەين كە لىي داۋا كىردوۋىن. جا پاشان خۋاي گەۋرە
 خۋى ئا ئەمە رۆشنتر ئەكاتەۋەۋ ئەفەرمۋى:

﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ واتە: مېھرەبانى بە رەھم.
 ئەۋەي ھەموو زاتى رەھمەتە، ھەر قازانچ و سوودىك
 تەنھا بەدەس ئەۋەۋ ئەۋ ئەيگەيەنئو، ھەر زيان و
 زەرەرىك لە دەس ئەۋدایەۋ، ئەۋە كە لای ئەبا.

﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ واته: داراو خاوه نی روژی
 جه زایه. دواي نه وه که هرچی سووده نه یگه یه نی و
 هرچی زیانه لای نه با، دیاره روژیکیشی داناوه بو
 نه وه ی ئینسان زیندوو بکاته وه و لی یی بپرسی و
 موحا که مه و موحاسه به ی بکا، چون بووه، به پیتی نه وه
 جه زای بداته وه. نه گهر ئیمان و عه مه لی صالحی بووه،
 جه زای خیر، نه گهر کوفرو کرده وه ی ناپه سه ندیشی
 بووه، جه زای شه پی بداته وه.

﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ واته: خاوه نی روژی جه زا و
 پاداشت. کاتی که گه یشته ئیره و دلی پر بوو له
 نومیدو له ترس، جا روو نه کاته خوا. نه وه شمان له بیر
 نه چی که نه بی کاتی که ئینسان نه م سوره ته
 نه خوینیتته وه ئیجساسی نه وه بکات که به نده
 موخلیسه کانی تریش وان له گه لی، هه روه که نه وه که له
 جه ماعه تی کدا، له گه ل چه ن نه فره ی تردا نه زانی که
 ژماره یه که وان له ده وری و، پی که وه خه ریکی دوعا و
 سکا لان و، ده سته جه معی خه ریکن دوعا نه که ن، هه روا
 نه گهر خویشی ته نها بوو هه ر له بیر نه چی که به نده ی

سَالْحَى تَرِيش هەن، ئەوانیش ھەر خەریکی دوعاو پارانەوھن، وا ھەست بکا کہ وا لەگەڵ ئەوان. بۆیە لێرەیشا بەم چەشنە دوعاکە ھاتووہ کہ ئیستا دەرئەکەوی بۆمان، ئینسان خۆی تەنھا نیە، لەگەڵ جەماعەتی پڕووداراندا یە کہ خەریکە سکالاً ئەکاو ئەپاریتەوہ.

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ واتە: تەنھا بۆ تۆ بەندەییو فرمانبەرداریی بۆ غەلوغەش ئەکەین، تەنھا لە تۆش داوای کۆمەک ئەکەین. ئەوہ کورتە ی مانای دوو کەلیمە ی (عبادة) و (استعانة) یە کہ پیشتر بە باشی روون کرانەوہ.

جا داوای ئەم شتانه کہ بۆی روۆشن بووہوہ ئەمە رێگای راستە، لەگەڵ ئەو بەندە موخلیسانە ی تر، روو ئەکاتە خوای گەرە و، بەیەکەوہ ھاوار ئەکەن لە خوا کہ ھیدایەتیان بداو رێنوماییان بکا، بۆ ئەوہ ی بکەو نہ سەر رێگە راستەکە، یان ئەگەر وان لە سەری ھیدایەتیان بدا بۆ ئەوہ ی ھەنگاوەکانی تریشیان لەوہ و دواتر ھەر لە سەر رێگای راست بۆ و لێی لا نەدەن .

﴿إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ واته: رینماییمان بکه
 بۆ ریگه راسته که. ئەو ریگه یه ی ئینسان ره حهت پیایدا
 ئەچێ. چونکه خوا ئینسانی ئاماده کردووه بۆ چوون
 به و ریگه یه دا، ریگه کهش سازگار و موافقه له گه
 ئینسانا، (مستقیم)ه، ئینسان ئەگه یه نێ به مه به ست،
 (دواتر باسی ئەکه یه که مه به سته که چی یه ؟).

﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ﴾ واته: ریگای ئەوانه ی
 خۆش به خهت کردن، نيعمهتی خۆت پێزان به
 سه ریاندا. له ئایه تی تر دا به یان کراوه که ئەوانه
 (پێغه مبه رانی خوا) و (راستگۆکانن)، یانی ئەوانه ی
 هه موو گیانیان (صدق) و راستی بووه، به راستی
 به نده ی خوا بوون، درۆ له کاریانا نه بووه، هه روه ها
 (شه هیده کان) یانی ئەوانه ی هه موو ژیا نیان شایه تی
 بووه بۆ ئەوه ی هه ر به رنامه ی خوا راسته. هه روه ها
 (صالحه کان)، ئەوانه ی ئەگه ر چی له ده ره جه ی
 خوار تره وه بوون، به لām له ریی ئیمان و عه مه لێ صالحا
 بوون، ئەگه ر جار جاریش تووشی گونا هێک بووبن
 که پاونته وه و په شیمان بوونه ته وه .. ئەمانه خوا ی

که‌ورده له دنیا و تاخیره‌تا خوشبه‌ختی کردوون، له دنیا‌دا خوشبه‌ختی کردوون که ژیاڼیکې پی داوڼ دوور له ترسو له خه‌فەت، هه‌روه‌ک له‌مه‌و پی‌ش به‌یانمان کرد. له به‌ینی مردن تا قیامه‌تیشا دیاره‌ ئه‌وه‌موو نیعمه‌ته‌ی بۆ ئاماده‌ کردوون، له هه‌مووی زیاتر ره‌زامه‌ندی و لی‌خوشبوونی خۆی.

﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾ واته‌: نه‌ک ری‌گای نه‌وانه‌ی وا‌غه‌زه‌بیان لی‌گیراوه. نه‌وانه‌ی وا ری‌یان بۆ رو‌شن کرایه‌وه، به‌لام نه‌که‌وتنه‌سه‌ری، نه‌یانویست به‌نده‌ی خوابن، جا‌غه‌زه‌بیان لی‌گیرا. غه‌زه‌بی خواش نه‌وه‌یه که له دنیا‌دا ژیان ته‌نگ‌وتال‌ بی، نه‌که‌ر چی ئی‌مکانات بی، نه‌که‌ر چی نیعمه‌تی زۆر هه‌بن، به‌لام دل‌پر‌بی له ترسو له خه‌فەت، له مردن‌یشه‌وه‌عه‌زاب‌و‌ئاگر ده‌ست پی‌بکا، له قیامه‌تیشدا جه‌هن‌نهم به‌وه‌موو‌عه‌زاب‌ه‌وه، له هه‌مووی زه‌حمەت تر‌توو‌په‌یی و غه‌زه‌بی خوا ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ﴾ ری‌که‌راسته‌که‌غه‌یری ری‌گای نه‌وانه‌یه‌غه‌زه‌بیان لی‌گیرا. ﴿وَالضَّالِّينَ﴾ غه‌یری

ریځای ته وانه ش که گومړا بوون، سهریان لی شیوا،
 دوی ته وهی بهرنامه ی خویان بۆ هات، حه قیان بۆ
 روشن بووه وه، له بهر بئی موبالاتیان، له بهر نه وهی
 ژيانی دنیا یان ویست، لایانداو غافل بوون و
 هیدایه ته که یان له بیر چوه وه و سهریان لی شیوا. دیاره
 نه وانه یش هه ربه ره و به دبه ختی نه پۆن.

جا کاتی دوعا که یان به و جوړه کرد، سوره ی
 فاتحه یان ته واو کرد، پاشان پیکه وه نه لّین: (آمین)
 که نه وشه یه له قورئاندا نیه. ماناشی نه وه یه:
 خواجه، نه و پارانه وه یه مان لی وه رگره.

نه مه گه وره ترین دوعایه که ئینسان نه یکا. واجبه
 له سهری له شه و روژیکدا لای که م حه قده جار نه گه ر
 له سه فه را نه بیّت، نه گه ریش له سه فه را بیّت که متر
 له وه (له سه فه را له جیاتی چوار رکات دوو رکات
 نه خوینریت) - واته به قه دهر رکاتی نوێزه فه رزه کان -
 نه بی نه م دوعایه بکا.

دوی نه وه سوره یه کی تر له قورئان نه خوینئ،
 نه ویش به م فکروه وه: دوی نه وه برپاری دا که به نده ی

خوابی و داوای کرد له خوا کۆمهکی بکا بۆ ئەو هی
 بتوانی عیبادەت بکا، ئەبێ روو بکاته کتییەکی خوا،
 بزانی لەوێ رێگای بەندهیی چۆن بەیان کراوە.
 بەعزیکێ ئی بخوینیتەو، تا شارەزا بێ لە رێگای
 بەندهیی و بەو رێگایەدا بپروات. بۆیە سوورەیهك له
 قورئان ئەخوینیتەو، باشتر ئەو هیە لای کەم هەر
 موسوڵمانی دوو سوورەتی لهبەر بێ، وهك سوورەتی (قُلْ
 هُوَ اللَّهُ) و سوورەتی (والعصر) که له هەر رەكعه تیكا
 یه کیکیان بخوینێ، ئەگەر له دوو رەكعه تیشا هەر (قُلْ
 هُوَ اللَّهُ) بخوینێ هەر دروسته، بەلام باشتره دوو
 سوورەت بێ.

مانای سورەتی (الْاِخْلَاصُ)

لەبەر ئەوەی زۆر کەس ئەو سورەتە ئەخویننەو،
باش ئەوەیە ئەویش ماناکەین. ئەفەرموی:

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ واتە: بۆ: حەقیقەتێک هەیە کە
(الله) یەکتایە، هەر ئەوەو، لە خاوەنیتیدا کەسی تر
نیە، هەر ئەوە فەرمان پەرەوایەو هەر ئەوە فەریاد
پەسەو، غەیری ئەو هیچ کەس ئەو دەسەڵاتی نیە.

﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾ واتە: (الله) پەرەمەلە، هیچ ناتەواوی
تیا نیە، بێ نیازە، فەرمانپەرەواکانی تر پوچن،
فەریادپەسەکانی تر لە حەقیقەتدا فەریادپەس نین.
خوا لە هەموو صیفەتەکانیدا کەمالی هەیە، هیچ جۆرە
ناتەواوی و کەمی تیدا نیە.

﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ﴾ واتە: نە منالی ئی بوو، نە
خۆی رۆڵی کەسیکەو لە کەسی تر بوو. نەک وەک
فەرمانپەرەوا ناپەرەواکان، نەک وەک ئەو نافەریادپەسەنە

که به گومانی خه لکی فه ریادره سن، هه موویان هه م
 منالیان ئه بیته، هه م خۆیشیان منالی که سی ترن و
 له که سی تر بوون، که واته نیازمه نندن، چونکه له وه و
 پیش نه بوون و له دوا ییشدا له بهین ئه چن و نامینن،
 مه گه ر رۆله کانیاں ریگایان دریژه پی بدهن.

﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ واته: هیچ که سیك هاوتای
 ئه و نه بوو، هیچ فه رمان په وایهك و هیچ فه ریادره سیك
 نیه که هاوشان و هاوتای ئه و بیته.

هه ندی له حیکمه تی

جوله و زیکره کانی ناو نویژ

دوای ئه وه ی که نویژ خوین سور ه تیك یا چه ند
 ئایه تیك له قورئانی خویندو، به و جور ه له خزمه تی
 خوادا وه ستا و، ئه و به شه له بهنده یی جیبه جی کرد،
 بیر له وه ئه کاته وه که ئه م پاده یه به س نیه، خوا
 له وه ش گه وره تره و زیاتر له وه ئه بی بهنده یی بو

بکری، بۆیه ئەلی: (الله اکبر) خوا لەو گەورەترە،
 بۆیه زیاتر بەندەیی ئەکات، ئەچیتە (پکوع)، دەس
 ئەنیتە سەر ئەژتۆ، سەری بە پێژەنێنانەو دانه وێنی
 بۆ خوا. جا ئەبێ بیرى بێ لە کاتیکا بە پێوەیه ئەو
 لە خزمەتی خوادا پراوە ستاوه، ئیستایش ئەبێ ئەو
 لە بیر بێ کە بۆ پێزلینانی ئەو خەریکە سەری
 دانه وێنی، جا لە ویشدا ئەلی:

(سبحان ربي العظيم) واتە: خاوەنەکەم دووره و،
 پاکی لەو هی هەر جۆرە ناتەواوییەکی بێ. دیارە بۆ
 کەسانیک کە خوێندەوارن شتی تریش هەن ئەتوانن
 بیانخوێنن و، شتی زیاتر بڵێن و، لە پکوعا خێری
 زیاتریان دەس ئەکەوێ. دواى ئەو ئەم کارەشی
 کردو سەری دانه واند بۆ خوا، کاتی ئەو یە تۆزێ
 ئیسراحت بکا، دواى ئەو بپروا زیاتر ئیحترامی خوا
 بکری، بۆیه هەلئەسیتەو ئەلی: (سمع الله لمن
 حمده) واتە: خوا قوبوولی بکا، خوا گوێ پراگری بۆ
 ئەوانەى حەمدی ئەکەن، ئەوانەى قەدردانی لێ ئەکەن و
 ستایشی ئەکەن. (ربنا ولك الحمد) واتە: ئەى

خاوه نه که مان، همدو قه دردانش ته نها بۆ تۆیه -
 ههروهك به يانمان كرد- چونكه تۆ دوورى له هه
 عهيب و ناتواويهك. جا ئه گهر ئه و كه سه خوینده وار
 بى لیره شدا شتى تریش هه به كه بیلئ.

دواى ئه وه كاتى ئه وه به بیری ئه وه بکاته وه
 ئه مهش بهس نیه. خوا گه وره تره له وهش، ئه مهش
 ئه توانئ له وه زیاتر ته عزیمی بکاو بهنده یی بۆ بکا،
 بۆیه ئه لئ: (الله أكبر) خوا گه وره تره له مه، جا خۆی
 ئه خاته زهوى، دهم و چاوى ئه نیتته سه ر خاك، ههروهك
 چۆن ئه وانەى كه بهنده ی غیری خوان، خۆیان ئه خه ن
 به سه ر پێی خاوه ن و ئاگاكانیا ندا و پێیان و خاكی به ر
 پێیان ماچ ئه كه ن، نوێژ خوینیش ئاوا حاله تیکى ئه وئ
 كه خۆی بخاته سه ر زهوى و، دهم و چاوى -كه به
 قیمة ترین ئه عزای به دهنیه تی- بنیتته سه ر خاك، تا
 خوا به زه یی بیته وه پێیدا، په حمى پێ بکاو ئه وه ی وا
 ئه نجامى داوه لێی قبول بکا. دواى ئه وه بیری ئه وه
 ئه كاته وه ئه گهر ناتوانئ زیاتر بهنده یی بکا، خۆ ئه وه
 ئه توانئ كه له سه ر ئه م بهنده ییه ی كه پێی گه یشتوه

پایە دار بیۆ بمینیتەوه و دریژە ی پیّ بدا. بۆیە ئەلی:
 (الله أكبر) خوا گەورە ترە لەوەی کە ئینسان ھەر
 جارێک نائەوہ بکا و لەسەری نەپوا.. بۆیە جارێکی تر
 سەر ئەنیتەوہ سەر زەوی، ھەروەک جاری پیشوو، ئەم
 جارە کە لەوہش بووہوہ دووبارە ئەلی: خوا لەوہ
 گەورە ترە، تەنانەت لەوہش گەورە ترە کە ئینسان
 پایە داری بیۆ و ھەرچی لە ھیزو توانایدا یە بیکا، ھەر
 خواش لەوہ گەورە ترە، وا نەزانی حەقی بەندەیی بۆ
 خوا ئەدا کردوہ. بۆیە ھەلئەسیتەوہ و رەکەتییکی
 تریش ھەر بەو جۆرە ئەنجام دەدا.. دوا ی ئەوہ
 رەکەتی دووہمی ئەنجام دا، دانەنیشی لە حزوری
 خوادا، جا سوپاس ئەکا لە خوا، ھەروہا لە چەند
 کەسیکی تر کە بوون بەھۆی ئەوہی بگاتە حزوری
 خواو، نا ئەم دوعاو سکاڵایە بکا، سوپاس ئەکا و
 پاشان دوا یەمین قسە و پازو نیازی خۆی ئەکا و،
 ئەچیتەوہ بۆ لای خەلکی و نوێژە کە ی تەواو ئەکا.
 (دیارە ئەمە بۆ نوێژی دوو رکاتی یە، ئەگەر سێ پکاتی،

يا چواریی بوو، ئه وه هه لده سستیته وه، به هه مان جوړ
بیر له جوړه و کاره کان نه کاته وه).

کورته یه ك له مانای (التحيات)

(التحيات لله) واته: هه موو پېژلینانه کان، هه موو
نهیحترام گرتنه کان، بۆ خوان.

(والصلوات) واته: هه موو نوښرو سکا لاو دوعا کان،
نه وانیش هه ر بۆ خوان، نه بې هه ر بۆ خوا بکړین.

(والطيبات) واته: هه موو کرده وه پاک و
خالصه کان بۆ خوان، هه ر نه بې بۆ نه و نه نجام بدرین.

جا نه وه ی که نه وتری: (التحيات لله) هه موو
پېژلینان و نهیحترامه کان، هه موو (ته عزیمة کان) بۆ

خوان، نه وانه که له پېشا نه نجام دراو، وه ك: (به
پېوه و به حاله تی به نده یی وه ستان)، (پکوع بردن)،

(سجود بردن)، (وتنی نه و که لیمانه ی که و تراون).
هه روه ها هه ر جوړه قه دردانییه کی تر که ئینسان

نه توانی بیکه، جا پوونی نه کاته وه هه موو نه وانه

بۆخوان، كەسى تر نىيە ئىنسان ئەو تەعزىمانەى بۆ
 بكا جگە لە خواى گەورە. بە جۆرىكى تىرىش ئەكرى
 ئەو تەحياتە بخوینرىتەو: (التحيات المباركات،
 والصلوات الطيبات لله)، كە زۆر لە گەل ئەوى تر فەرقى
 نىيە، ھەر كاميان بى دىروستە. بەم جۆرە قەدردانى لە
 خواى (متعال) ئەكا، كە تەوفىقى داوہ بۆ ئەوہى بگاتە
 ئەم پلەيە. پاشان بىر لەوہ ئەكاتەوہ ئەگەر
 پىغەمبەرى خوا (محمەدى كوپى عبدالله) (عليه
 الصلاة والبركات) نەبوايە - كە بەرنامەى ھىدايەتى لە
 لايەن خواوہ وەرگرت و ھىناى - خو ئەم پىي نە
 ئەكەوت لەم نىعمەتە گەورەيە. بۆيە سوپاسى زۆرى
 ئەويش ئەكاو، دوعاى خىرى بۆ ئەكا. جا لە دلى
 خۆيدا حازرى ئەكا بۆ ئەوہى بە كول دوعاكەى بۆ بكا،
 وەك چۆن كەسەك باسى پىاويكى سالى ئەكا، جا
 لەناكاو ئەلى: ئەى خوا دەرەجەت بەرز كاتەوہ، ئەى
 خوا پەحمت پى بكا، ئەى خوا بىتەخسەت .. لىرەدا
 يادى پىغەمبەرى خوا ئەكاتەوہ، بۆيە وەك لە
 بەرامبەريەوہ بى پىي ئەلى: (السلام عليك أيها النبي

ورحمة الله وبركاته) واتە: ئەي پيغەمبەرى خوا، خوا
 سەلامەتتە کا، خوا پزگارت کا لە ھەر دەردو ئافاتیڭ
 کە دیتە پێی ئینسان، لە بەرزەخا، لە بەینی مردن تا
 قیامەتا، ھەروەھا لە پۆژی قیامەتدا، ئەي خوا
 بێپاریزی لە ھەر ئافاتیڭ، خوا بەزەیی بێتەو پياتا و،
 ئەوێ خێرە بۆتی بکا، یاخوا خوا بەرەکەت و خێرە
 بەردەوامەکانی خۆی بپژینێ بەسەرتا. دواي ئەوە بیر
 لەو ئەکاتەو کە بەندە سألەکانی خوایش، چ
 ئەوانەي لەمەو پيش بوون و پييان بۆ پۆشن کردۆتەو،
 چ ئەوانەي ئیستا ھەن و ھاوکاری لەگەڵ ئەکەن بۆ
 بەندەیی، ئەوانیش ھەقیان بەسەریەو ھەيە، ئەبێ
 دوعای خێر بۆ ئەوانیش بکا لەگەڵ خۆی، بۆیە خۆی و
 ئەوانی تریش کە خەریکن نوێژ ئەکەن ئەلین: (السلام
 علينا وعلى عباد الله الصالحين) واتە: خوا ئیمەیش و
 بەندە سألەکانیش سالم بکا و بمانپاریزی لە ھەر شتی
 کە ئافاتە و زەرەر و زیانە لە دۇنیاو لە قیامەتیشدا.
 کاتێ ئەلێ: (السلام علينا) خوا ئیمە سالم و پزگار کا،
 خۆی و ئەوانەي ئیستا لەسەر زەویدا ھەن ئەگریتەو،

چ ئهوانه‌ی له‌به‌ر چاوان، چ مه‌خلوقی تری وه‌ک
 مه‌لائیکه‌و غه‌یری ئه‌وانیش. کاتی ئه‌لی: (وعلى عباد
 الله الصالحين) که‌سانی تر که له‌مه‌و پيش بوون و
 پريان روشن کردۆته‌وه ئه‌گریته‌وه. ئه‌وه سوپاس کردن
 له‌و که‌سانه‌ی حه‌قیان به‌سه‌ریه‌وه هه‌یه. جا دواى ئه‌وه
 باسی ئه‌و نيعمه‌ته گه‌وره‌یه و ئه‌و پله‌و پایه به‌رزه ئه‌کا
 که پى گه‌یشته‌وه و ئه‌لی: (أشهد أن لا إله إلا الله):
 مانای ئه‌وه‌یه دواى ئه‌وه خۆم بۆم پۆشن بۆته‌وه،
 هه‌چ گومان و دوو دڵم نه‌ماوه، ئیستا بۆ خه‌لكیش
 پوون ئه‌که‌مه‌وه که بزائن: (لا إله إلا الله) بزائن هه‌چ
 فه‌رمانه‌واو فه‌ریاد په‌سێك نیه بێجگه له (الله).
 (وأشهد أن محمدا رسول الله): هه‌روه‌ها شایه‌تى
 ئه‌ده‌م و ئه‌ویشم لى روشن بۆته‌وه، ئیقراری پى
 ئه‌که‌م، که (محمد) فرستاده و ئی‌راوى خوايه. جا
 باشت‌ر ئه‌وه‌یه که بلّين: (وأشهد أن محمدا عبده
 ورسوله) واته: شایه‌تى ئه‌ده‌م که -مه‌مه‌د- به‌نده‌و
 فرستاده‌ی خوايه .. به‌نده‌ی خوايه، دياره له‌وپه‌رى
 پله‌ی به‌نده‌ییدا بووه، له هه‌موومان زیاتر به‌نده‌یى بۆ

خوا کردووه، ههروهه پرهسول و فرستادهی خواجه،
 ئه و ناردویهتی بۆ ئه وهی پێگای بهندهیی بۆ ئیمه
 پۆشن کاتهوه. تا ئێره سوپاسگوزاری کردووه
 له وانهی حهقیان به سهریه وه ههیه، باسی ئه وهی
 کردووه که گه یشتوته چ پلهیهکی بهرز ئیستا کاتی
 ئه وهیه دوا قسهی خۆی بکاو، دواي ئه وه بپاوهته وه
 بۆ لای خه لک، جا ئاوا دهست پێ دهکات: (اللهم صلّ
 علی محمد وعلی آل محمد، کما صلیت علی إبراهیم
 وعلی آل إبراهیم) یا (اللهم صلّ علی محمد وعلی آل
 محمد کما صلیت علی آل إبراهیم وعلی آل إبراهیم إنک
 حمید مجید). واته: خواجه پهرمهت، هاوپی له گه ل
 ئیحتیرام و پێژلێنان برژینه به سهر محمدا، ههروهها
 به سهر لایه نگران و پهیره وانی محمدا، ئه وانهی هه
 وه که ئه وان رێیان پۆشن کردۆته وه و بهرنامهی
 بهنده ییان گه یاندۆته خه لک، مهردومیان هیناوه ته سه
 ر پێگای بهندهیی خوا، ههروه که پهرمهت و پێژلێنان
 پێژاند به سهر ئیبراهیم و پهیره و دوستانێ ئیبراهیم دا،
 به راستی تو (حمید)ی، شایسته ی ئه وهی قه دردانیت

لی بکری، ههروه ها (مجیدی)، خێرو به ره که تت زۆر
زۆره و گه وره ی. (وبارک علی محمد و علی آل محمد کما
بارکت علی إبرهیم و علی آل ابراهیم إنک حمید مجید).

واته: به ره که تت بپژینه به سه ر محمدو لایه نگرانی
محمددا، ههروه ک به ره که تت پژاند به سه ر ئیبراهیم و
لایه نگرانی ئیبراهیم دا، چونکه به راستی تو شایسته ی
ئه وه ی قه دردانیت لی بکری، تو خێرو به ره که تت و
گه وره یی زۆرت هه یه .. جا که ئه مه ی وت، هه م دوعای
خیری کردوه بۆ پیغه مبه ری خوا، هه م بۆ ئه وانیه ی
هاوپی ئه و بوون تا قیامه ت، ئه وانیه ی پێگایان بۆ
خه لک پۆشن کردۆته وه .. دوا ی ئه وه ئه گه ر زانی دوعای
تریش بکا، ئه وه خۆ زۆر باشه، دوعا بکا بۆ خۆی و
هه موو موسولمانانی تر، ئه گه ر هه ر نه ییتوانی له بهر
ئه وه ی که نه خوینده واره، به کێک له و دوعایانه بکا که
له حه دیسه کاندا به یان کراون، ئه توانی که لیمه یه ک یا
دوو که لیمه لای که مه که ی له بهر بکاو، چه ند جارێک
بیانلێته وه، وه ک ئه وه ی بلیت: (اللهم اغفر لنا وارحمنا)
واته: خوا به له گونا هه کانه مان چاوپۆشی بکه و

پره حمان پي بکه .دوای ئه وه که ئاخیرین قسه و پارو
 نیازی خوئی کرد، ئیتر ئه رکی خوئی ته واو بووه و، کاتی
 ئه وه یه بکه پیتته وه بۆ ناو خه لک .. بۆیه دوای ئه وه
 ئه بی لا بکاته وه به ملاو به ولادا، جا له کاتی کدا لا
 ده کاته وه له حنوری خوادا ئه گه پیتته وه - وه ک ئه وه ی
 که له سه فه ریک ئه گه پیتته وه - ئه بی نی خه لکی له ملاو
 له ولاره هه ن، ئه گه ریش که س نه بوو خو مه لانی که
 هه ن، خو موسو لمانی تر له جیهانی تر هه ن ..
 سه لامیان لی ئه کاو، ئه حوالیان ئه پرسئی و، ئه لی:
 (السلام علیکم ورحمة الله .. السلام علیکم ورحمة الله)
 واته: خوا سه لامه تتان کات، خوا بتان پاریزئی له
 هه رچی ئافات و ده ردو به لایه .. خوا پره حمتان پي بکاو
 ئه وه ی خیره بۆتانی بکات، (له سه فه ر هاتۆته وه و ئه بی
 سه لامیان لی بکا) .. دیاره عاده ته ن که سی که ئه پوا
 بۆ سه فه ر بۆ لای گه وره یه ک، کاتی هاته وه خه لکی
 چاوه پروانی ئه وه ن شتیکیان بۆ بهی نی، ئه میش ئه مه ی
 بۆ هی ناونه ته وه، (دوعای خیره سه لامه تی و پره حمه تی
 خوا بی).

حیکمه تی چەند بارەبوونەوهی

نوێژەکان لە شەوو رۆژدا

بەو جۆرە دوعاو سکالاو پارانەوه بە باشترین شیۆه
ئەنجام ئەداو، ئامادەیی پەیدا ئەکا بۆ ئەوهی دەست
بکا بە جێبەجێکردنی ئەركو بەندەیی لە دواى نوێژی
بەیانى تا ئەگاتە نیوەرۆ، بەلام لەو بەینەدا لەبەر
ئەوهی پەرنگە غەفلەت هاتبى بەسەریا، یا گرفتو
دەردیسەری بۆ پەیدا بووی - لەبەر ئەوهی هەمیشە
ئینسان نیازی هەیە بەوهی خوا کۆمەکی بکا -
تارادەیه کیش ناتەواوی و لاوازی پەوی تێکردووه،
لەبەر ئەوه واجبە لە نیوەپۆشا نوێژیکی تر بکاو
دوعاو سکالایەکی تر بکا - ئەمجارە زیاتر لە
رەكەتەکانى بەیانى ئەکا، چوار پەكەت ئەکا، لە
پەكەتەى دووهدا کاتێك كە تەحیاتەكەى گەیانده ئەو
جیگاى هەموو ئەزانن، هەلە سێتەوهو ئەلئى: (الله
أكبر) خوا گەورەترە لەوهی كە ئەمە بەس بى بۆی،
هەروا بڕۆم و بەجێی بهێلم، بۆیە دوو پەكەتەى تر ئەکا،

پاشان ته وای ئه کا، لا ئه کاته وه و سه لام ئه کا
 له ملاولای خوی. ههروه ها دوی ئه وه ماوه یه کی تری
 پی چوو نیازی ئه بی به وه نویژیکی تر بکا، له به شی
 دواپی پۆژدا، بۆ ئه وه ی کارو چالاکی ئه و پۆژه ی به
 دوعاو سکالا دواپی پی بیئی، ههروه ها له سه ره تای
 شه ویشدا نویژی مه غریب ئه کا، پاشان له کاتی
 خه وتنیشا نویژی عیشا... به و جوړه که زیانی به
 نویژو دوعاو سکالا دهستی پی کرد، ههرواش به دوعاو
 سکالا و نویژ دواپی پی بیئی.

حیکمه تی نویژی ویتەر له شه ودا

جا دوی ئه م پینج نویژه که فهرزنو، به بی ئا
 ئه مانه ئینسان ناتوانی به نده ی خوابی، پاش نویژی
 خه وتنان نویژیکی تریش هیه که ئه کری په که تیک
 بی، ئه کری سی په که عت بی، ئه کری پینج په که عت
 بی، تا یانزه بی به شیوه ی تاک، واته: سی، پینج،

حهوت، تقو، يانزه .. نه گهر نه و نوږژه ش بکات نه وه زور
 باشته، پښی نه وتری نوږژی (وتر) واته (تاک) چونکه
 په کعه ته کانی تاکن، یا په که، یا سئیه، یا زیاتره
 له وه، جا نه کری پښ له خه وتن بیکا، نه کری له نیوه
 شه ودا خه به ری بیته وه و بیکا، نه کری له ئاخری
 شه ویشه وه یا له پارشیوا بیکا، چونکه نوږژیکی
 گه وره یه و، باش نه وه یه نه گهر ئینسان نوږژه
 سوننه ته کانی تر نه کا، به لایه نی که مه وه نه م نوږژه
 بکا .. به م جوړه پوښن بووه وه که نوږژ سکا لاو
 دوعایه، گه وره ترین و کاملترین شیوه یه بو سکا لاو
 دوعاو پارانه وه له خزمهت و حزوری خوی گه وره دا.

ټاکام و بهر هه می نوږژی راسته قینه:

جا نه گهر ئینسان نه و پښنج نوږژه فهرزه ی به
 ناگایی و دهرک و فهمه وه کرد، نه وه خوی (مُتعال)
 قه ولی پی داوه که هیدایه تی بداو ته و فیقی بدا که به
 پښگای به نده پیدا بپوا، نه گهر نه و نوږژانه ی ئاوا کرد،
 نیتر هه میشه دلی لای خوی به و له خوا غافل نابی،
 نه گهریش جار جار غه قلّه تیّک بیت به سه ریا زور که م

ئەبىت و زو ئەكە و یتە وە بىرى خواو، خوۋى نەجات
ئەداو ئەكە پۈتتە وە بۆلای خوا. كاتى وايش ھەيە زياتر
لەم نوۋژانە ئىنسان لە ھەندى كاتا مەجبور ئەبى
دوعايەك بكا ئەو ەش ھەر دروستە .. كاتى وا ھەيە
ئىنسان تووشى بەلایەك ئەبى، تووشى خەتەرىك ئەبى،
ھەرچەند كاتى نوۋژىش نىە، ديارە ئەگەر بپروا
لە و كاتەدا بۆى بكرى دوو پەكەت نوۋژ بكاو، لەو
نوۋژەدا بپارپتە وە، ئەو ە زۆر باشتەرە .. پىغەمبەر (عليه
الصلوات والبركات) ھەر كاتى تووشى گرفت و
دەردە سەرىيەك ببوايە لە نوۋژدا دوعاو پارانە وەى
ئەكرد لە لای خوا، ئەكە ريش بۆى پىك نەكە و تايە نوۋژ
بكا، دەستى ئەكرد بە دوعا كردن و پارانە وە لە لای
خوا، بەلام ئەبى بزائىن كە نوۋژگە و ەرتىن دوعايە كە
سوودى زۆرى لى ئەكەين.

ئاگادارییه‌ک له بنه‌ماله‌ی مامۆستای شه‌هید ناصری سو‌بحانییه‌وه

ئاگاداری سه‌رجه‌م دۆستان و خوێنه‌رانی به‌ره‌مه‌کانی مامۆستای شه‌هید ده‌که‌ین که مو‌له‌تی رسمی
ب‌لاو‌کرده‌وه‌ی ئاسه‌واری مامۆستا نه‌نیا به‌ ده‌زگای «به‌ره‌م» دراوه و بو‌ هیچ‌ که‌س و ده‌زگایه‌کی‌تر نیه‌ به‌ ی
هماهه‌نگی و ئیجازه‌ی ئه‌و ده‌زگایه‌ هیچ ئاسه‌واریکی مامۆستای شه‌هید ب‌لاو ب‌کاته‌وه. هه‌ر به‌م هۆیه‌ له‌ گه‌ڵ
سو‌پاسمان بو‌ خه‌مخو‌ری هه‌ندی له‌ دۆستان که له‌ رووی خو‌شه‌ویستی و خزه‌ته‌وه گرنگی به‌ به‌ره‌مه‌کانی
شه‌هید ده‌ده‌ن، دوا‌کارین سه‌رجه‌م چالاکیه‌کانی ئه‌و بواره له‌ ر‌یی ده‌زگای به‌ره‌مه‌وه‌ ییت. یا به‌ هماهه‌نگی
له‌ گه‌ڵ ئه‌ودا و له‌ ر‌یی ئیزنی خه‌تی ئه‌و ده‌زگایه‌.

بنه‌ماله‌ی مامۆستای شه‌هید

< ١١ / ٧ / ١٧

کو‌پی ده‌قی ئاگادارییه‌که، که له‌لایه‌ن بنه‌ماله‌وه‌ نێ‌ردراوه
بو‌ ده‌زگای به‌ره‌م

بۆدبەزاندنی جوړمها کتیب:سەردانی: (مُنَقَدی اِقْرَأ النِّقَافِ)

لتعمیل انواع الکتب راجع: (مُنَقَدی اِقْرَأ النِّقَافِ)

پراي دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منقدي اقرا النفاي)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للکتب (کوردی ، عربي ، فارسي)

نویژ

حقیقت و حکمت‌های

مأمون‌ناصری سوبحانی

منتشر شده در

www.ghra-ahliamontada.com

به‌رسم‌های مأمون‌ناصری سوبحانی
که در گامی به‌رسم بلاوی کرد و نه‌توره:

به‌رسم‌های عمره‌ای:

۱. الإمامة والولاية
۲. زیادة کتاب الإعتصام
۳. رسالة في علوم الحديث
۴. تلخیص التهنیت
۵. الإقتداع في الدين
۶. أحكام شرعية و حملة فتاوی
۷. أسس التصورات والقيم

به‌رسم‌های کوردی:

۱. به‌تدایه‌ای
۲. نویژ (حقیقت و حکمت‌های)
۳. پرسه و سهره‌خوشی
۴. خه‌لفی نادم
۵. پیغمبریه‌ای نه‌خوینده‌وار

دو زکای به‌رسم

بلاوی کرد و نه‌توره به‌رسم‌های سوبحانی

darpaibrahim@hotmail.com
www.facebook.com/darpaibrahim

ISBN 9-6125-0000-4

تورخ (۱۰۰۰) دیماره